

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ecclesiastica Hymnodia Libri Tres

Secchi, Anacleto

Antverpiæ, 1634

Cap. II. Quæ & quanta attentio requiratur.

[urn:nbn:de:hbz:1-45942](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:1-45942)

CAPVT II.

Quæ & quanta attentio requiratur.

PRÆSTAT expendere attentionis qualitates, vnusquisque cognoscere valeat, quæ attentio ad præcepti necessitatem conferat, quæ item eiusdem perfectionem deseruiat. Varij attentionis gradus à D. Thoma cognoscuntur reperiri huiusmodi orationibus vocalibus. Primus gradus attentionis est circa verborum prolationem & cantum, quando quis attendit, vt integre rectè sine aliquo errore pronuntiet. Qui gradus est omnium infimus, & omnibus iis potest competere qui linguam callent Latinam, vel saltem legere nouerunt. Secundus gradus attentionis est circa sensum verborum quæ cantantur, quando quis attendit & obseruat, quid dicant Psalmi, Lektionen & orationes recitatæ. Qui gradus est altior, doctioribus tantum ac Theologis aptior. Tertius gradus attentionis est ad Deum, ad quem directa est Hymnodia, quando animus attendit in Deum considerat vel eius præsentiam, vel potentiam, vel magnitudinem, vnico verbo dicam, aliquod Dei attributum ac perfectionem. Qui gradus est omnibus tam doctis quam idiotis communis, & omnibus est fructuosior, ac etiam fortassis facilius. Quilibet horum graduum est ad præcepti necessitatem sufficiens; hoc tamen obseruato ordine inter se, vt primus gradus attentionis ad prolationem verborum numquam concludatur, quia hic est omnino necessarius, vt præceptum recitandi impleatur, quod exigit integritatem

*Attentio-
nis gradus
tres.*

regam recitationem sine defectu. Nullus tamen debet primo solo gradu ita esse contentus, ut penitus excludat ceteros gradus; sed debet, quantum in se est, eniti ad aliquam aliam attentionem, saltem ad tertiam, quæ omnibus est communis: saltem non debet positivè obicem ponere ad hanc obtinendam. Quemadmodum eveniret illi, qui statueret liberè vagari tum mentem imaginatione ad quascumque alias res, siue bonas siue malas, siue indifferentes, contentus sola verborum integra pronuntiatione, is non adimpleret præceptum: quia cum agatur de re ad orationem spectante, sicut non potest dari oratio sine aliqua ad Deum elevatione seu ascensione, yti concors est omnium Theologorum sententia, qui communi calculo approbant traditam à sancto Ioanne Damasceno definitionem orationis, *Oratio est elevatio seu ascensus mentis in Deum*; ita qui volens & studens diuenteret omnino mentem à Deo, & pro libito vagaretur, is certè non diceretur orare, sed cantus huiusmodi Psalmorum non esset dissimilis ab eo cantu, quem aliquando artifices & operarij, dum actu exercent suas artes, siue ad animi leuamen, siue ad socios exhilarandos, adhibere solent. Debent itaque verba proferri cum aliqua saltem intentione ad Deum ipsum, sicuti decet eum qui alloquitur Deum, & ipsum exorat. Quilibet idiota potest respicere in Deum aliquo ex his modis, nimirum vel ad eius gloriam & honorem referens, & offerens omnia verba quæ profert; vel intendens à Deo petere & obtinere quæ ab Ecclesia tunc desiderantur, siue etiam quæ illis verbis, præsertim in oratione, petuntur. Optimum consilium est, quòd qui-

*Mentis
elevatione
voluntaria
orationis
tollit sub-
stantiam.*

*Oratio est
mentis ele-
vatio in
Deum.*

*Mens idio-
ta quo pos-
sit modo ad
Deum at-
tendere.*

*Attentio
ad mysteria
humanita-
tis Christi
est suavis ac
sufficiens.
Libro 1.
cap. ix.*

*Humani-
tatis Chri-
sti mysteria
mentem ad
diuinita-
tem eleuant
facile.*

*Caietan. in
2. 2. q. 83.
art. 13.*

libet idiota studeat proponere sibi aliquod mysterium Christi Domini, & in illud mentem tendere: nam mysteria humanitatis Christi sunt circa res & actiones corporeas, facile etiam possunt à rudioribus concipi, maioriq; subtilitate inter psallendum considerari, quemadmodum Libro superiore dictum est. Nec vili obsequium debet esse, an hæc circa humanitatis Christi Domini, mysteria mentis occupatio satis que facere præcepto in Deum eleuandi mentem, & opera illius sanctissimæ humanitatis peculiariter coniuñctum habent aliquid ad diuinitatem spectans, cum fuerint opera hominis Deum sunt media omnium aptissima ad eleuandum in opera diuinitatis, quemadmodum docerunt luit Ecclesia in quadam Præfatione Missæ, dicens: *Vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilem amorem rapiamur.* Admodum autem opportunè ad hanc rem Cardinalis Caietanus, quòd mens orantis circa hæc humanitatis Domini nostri mysteria ita se preparare debet, ut locus relinquatur, si Deus concedat, ascendendi ad ea quæ ad diuinitatem spectant. Semper igitur, qui cupit satisfacere debito officij, credens suæ imbecillitati aptiorem fore primam attentionis gradum in prolatione verborum factum, debet studere duabus conditionibus. Una est, vt mens ad Deum aliquo modo referatur, quæ saltem debet esse orandi Deum, & sic debet psallere quasi oraturus. Altera est, ne excludat penitus alias meliores attentionis qualitates, preparatus debet esse ad illas suscipiendas, si à Deo concedantur.

Sicut etiam qui sublimiores attentionis qualitates

tates nouit adhibere siue ex secundo siue ex tertio gradu, occupans mentem vel circa argumentum Psalmorum quos canit, vel circa diuinas perfectiones ad quas eleuatur, debet ita se preparare, vt suauiter attendat ad verborum prolationem vt integrè dicantur. Si quis ita in Deum raperetur per contemplationem, vt sensibus alienatus verba non proferret, is non impleret præceptum orandi vocaliter, quia præceptum est recitandi Officium, non autem orandi mentaliter. Quod intelligendum est procedere, quando contemplatio & sensuum alienatio esset diuturna, ita vt vel totum Officium vel eius pars notabilis non recitaretur: quando modica esset tam sublimis contemplatio per aliqua tantùm verba, non idè vitaretur integritas recitationis; satis tunc esset, quòd, aduertens se raptum, rediret statim ad verborum attentionem continuandam suauiter. Dixi *suauiter*, quia non debet ea animi anxietate exquiri verborum attentio, qua timidiores quidam affliguntur: nam tanta vehementia verborum prolationi sunt intenti, vt nequeant attendere sensui verborum, nec locum relinquunt spiritui, vt possit eleuari in Deum. Quamuis ratum ac firmum sit inter Theologos, quemlibet gradum triplicis iam positæ attentionis sufficere ad rectum Hymnodia vsum, nec quemlibet aut doctum aut idiotam teneri ad optimam attentionem; nullus tamen debet aut posituè excludere à se ipso, aut aliquo obice impedire perfectissimam attentionem, quam si Deus vellent, posset cuilibet cōcedere sine differentia docti aut idiotæ, quemadmodum superiùs ostensum est, cum de contemplatione ageremus. Vnusquisque

Qui raptus in contemplatione non proferret verba, an satisfaceret.

Attentioni perfectissime non est ponendus obex.

Libro I. cap. IX.

Q 5

faciat

faciat quod in se est, vt rectè attendat, relinq-
 autem diuinæ misericordiæ, vt pro qualitate di-
 positionis, vel etiam pro arbitrij sui voluntate
 concedat quod magis expedire iudicabit.

Nec sunt audiendi quidam, putantes se ex-
 fatos ab illis præparationibus, quas piæ perfici
 solent adhibere antequam ad chorum accedant
 vt maiori animi dispositione valeant attendere
 & digni à Deo efficiantur aliqua in psallendo
 cælesti visitatione; quia non intelligunt vim
 sensum Psalmorum. Non, inquam, sunt audi-
 di, nec ignorantia eos excusat, sicut neque
 ignorantia impedire potest diuinas illustrationes
 & communicationes: nam apud Deum, qui omnia
 ba intelligit, & corda cantantium expendit, eor-
 dem vim & valorem habent orationes idiotarum
 docti. Nec inepta est similitudo, quam aliqui
 lent afferre ad hoc institutum declarandum, quod
 adeuntibus Principem cum supplici libello, non
 aliquam obtineant gratiam, quod tantummodo
 impetrabit, imò forsan facilius & liberalius ob-
 tinebit libellus oblatas à rustico & idiota, quan-
 tum impetrare posset alius à viro docto & docto
 Dæmones etiam plus habent timoris ex oratione
 idiotæ, qui eam explet ex corde, quam ex oratione
 docti, qui voluntariè euagatur. Ad quædam
 rem narratur in Vitis Patrum insignis euentus
 inter duos Religiosos, vnum iuniorem idiotam
 alterum seniore doctum, & in vita spirituali
 apprimè versatum, inter magistrum & discipu-
 lum. Ad illum, qui erat Abbas Pastor, accedens
 iste iunior, diffidens se posse peruenire ad gustan-
 das eas consolationes spiritus, quas alij Monachi
 doctiores assequabantur in oratione & Hymno-
 dia.

*Orationes
 tam docti
 quam idio-
 ta sunt a-
 pud Deum
 eiusdem
 valoris.*

dia, ait: *Ecce oro, & non est compunctio in corde meo, quia nescio virtutem verbi.* Ad quem respondit Pastor: *Tu tamen orare perge, quoniam sicut incantator licet virtutem verborum quae dicit nesciat, serpens tamen audit & intelligit ea, iisque subiicitur, & incantanti humiliatur; sic & nos quamuis ignoremus virtutem eorum quae loquimur, demones tamen audientes ea intelligunt, terrentur, atque discedunt.* Addamus nos, sicut demones discedunt à recitantibus attentè & piè Psalmos, ita Deus benignus accedit, & exaudit.

*Dæmones
timet
Psalmodia
vim.*

Hæc attentio, quæcumque illa sit, siue primi gradus, siue secundi, siue tertij, non debet esse ex vi præcepti tam diuturna, ut durare debeat actu per totum Officium, & ad singula verba: nam præceptum latum de attentâ recitatione intelligi debet accommodatum ad humanam imbecillitatem. Nullus mortalium potest viribus propriis ita attendere mente ad vnam rem, quin inuitus & nolens ad alia distrahatur; quia infirmitas humana suo quasi pondere trahit animum ad inferiora, dum ipse per orationem conatur ascendere ad superiora. Quod experiri coguntur etiam insigniores sancti viri, qui deplorantes suam imbecillitatem & miseriam dicunt ad Deum, *Et cor meum dereliquit me*; uti fusiùs dicemus ad Librum tertium, quando de euagationibus mentis agemus. Vix vnum *Pater noster* potest homo dicere, aiebat diuus Thomas, quin mens ad alia feratur. Præceptum Ecclesiæ potius est de proposito & voluntate firma attendendi, quàm de ipsa actuali attentione. Satis est ad Hymnodiam accedere cum proposito isto & voluntate attendendi ad orationem; si deinde con-

*Mentis hu-
mana im-
becillitas
quanta.*

*Psal. 39.
D. Thom.
in 1. Co-
rinth. 14.*

*Lect. 3.
Attenden-
di propo-
siti potius*

*quàm at-
tentio a-
ctualis præ-
cipitur.*

tingat

tingat animum diuertere nobis inuitis, aut saltem non aduertentibus, nihil vitiatur executio procepti, quia durat adhuc propositum ab initio conceptum, manet, inquam, si minus actuale, si tamen virtuale: nec dici poterit, quod inuoluntaria euagatio sit culpæ obnoxia coram Deo. Cuiusmodi tamen est, statim ac aduertitur euagatio, se ipsum redire, & renouare attentionem, nec negligentia, quod erat inuoluntarium fiat uoluntarium & culpabile: nam euagatio ex negligentia æquiparatur euagationi uoluntaria. Quando aduertens distractionem negligit attentionem tunc est uoluntaria illa negligentia, quæ uenerit vel mortalis, iuxta quantitatem euagationis. Omnis euagatio ex fragilitate procedens excusatur, quia non ex uoluntate sed ex impotentia excusatur: & sicut excusatur coram Deo, etiam si durat per totum Officium, ita non amittitur nec meritum, nec satisfactio, nec impetratio, sed tantum impeditur spiritualis refectio & mentis consolatio, quæ dicitur deuotio sensibilis. Quam optime docuit diuus Thomas ad illa uerba Pauli: *Si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.* Proponit ibi sanctus Doctor quæstionem, Num quandocumque quis orat, & non attendit quæ dicit, amittat omnem fructum suæ orationis. Pro responsione affert distinctionem de duplici fructu orationis, meritum nempe & spirituales consolationes seu deuotiones ex oratione conceptam. hic secundus fructus amittitur ab eo qui non attendit orationi. Fructus primus, scilicet meritum, nisi aliunde impeditur, permanet in suo robore ab eam ratione, quia in omnibus actibus meritoriis, qui ordinantur

Euagationes inuoluntariae immunes sunt à culpa.

D. Thom.
Lect. 3.
cit.

Euagatio mentis impedit consolationes spirituales.

tur ad finem rectum, non requiritur, quòd intentio agentis coniungatur fini secundum quemlibet actum, sed vis prima, quæ mouet intentionem, manet in toto opere, etiam si aliquando in aliquo particulari diuertat; & prima illa vis facit totum opus meritorium, nisi interrumpatur per contrariam affectionem, quæ diuertat à fine prædicto ad finem contrarium. Quæ doctrina tanti Doctoris valdè est aduertenda non solùm ab iis qui ex obligatione, sed etiam ab iis qui sponte & liberè Hymnodiam frequentant. Etiam in his locum habet, suo proportionis modo, omnis ratio euagationis & attentionis: nam orans spontaneè tenetur attentè orare, non quidem tanto obligationis rigore, quanto tenentur qui ex præcepto orant; hi enim mortali se possunt inficere culpa, illi veniali tantummodò ob irreuerentiam Deo. Supposito quòd orandi sit mens, ait Cardinalis Caietanus, debet homo se præparare ad illum actum illis conditionibus & circumstantiis, quæ actum talem comitari solent. Affert exemplum illius qui non tenetur admittere hospitem in domum suam; supposito tamen quòd statuat illum recipere, tenetur ea præparare quæ decent inter personas ciuiles: quòd si non præpararet, vtique reprehensione dignus esset. Dixi, quando fit mens orandi, quia si quis adhibere vellet Psalmos pietatis gratia, vt mentem ab aliis cogitationibus diuerteret; tunc nulla esset culpa psallere sine attentione, vt quando quis orationibus vtitur se vestiens, vt suadetur à diuo Basilio, & obseruatur à multis tum Religiosis tum piis personis, quæ certas preces & versiculos Psalmorum habent præscriptos ad vnumquodque opus eternum,

*Attentio
virtualis
est suffi-
ciens ad
meritum.*

*Attentio-
nem ad
Deum de-
bent habe-
re orantes
spontaneè.*

*Caiet. lo-
co citato.*

*Orationes
ex sola pie-
tate possunt
absque cul-
pa expleri
sine atten-
tione.*

*D Basilius
Oratione
in Martyr.
Iulit.*

ternum, dum è lecto surgunt, dum vestes induunt, dum manus lauant, dum pedem effundunt, dum domo, dum Ecclesiam aut vident aut ingrediuntur, & similia faciunt.

Obligatio maior est quoad culpam in habitibus præceptum: idcirco enitendum est, quantum humana patitur imbecillitas, ut vnum gradibus attentionis iam enarratis semper adhibeamus, vnusquisque sibi eam deligens, quantum ad sui suum erit facilius ac promptior. Aliqui in rem facilitatem experientur, proponentes in ipso Hymnodia principio aliquod mysterium nostræ redemptionis (præsertim cum iam in Ecclesiæ vnique Horæ Canonice suum assignatum mysterium, vti in quibusdam veteribus ab antiquis notatum erat, ad faciliorem memoriam vsu; quos versus refert Glossa in cap. 1. de Ulebr. Missarum.

*Mysteria
humanita-
tis Christi
inlibet
Hora Ca-
nonica as-
signata.*

*Hæc sunt septenis propter quæ psallimus horæ
Matutina ligat Christum qui crimina purgat,
Prima replet spiritibus, causam dat Tertia moribus,
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipertit,
Vespera deponit, tumulto Completa reponit.*

& in contemplatione illius mysterij suam compleunt integram horam. Alij in perfectis & attributa Dei assurgunt, in quibus, dulcissimi quasi dormientes, conualescunt per totum illius Officij tempus. Alij sensui verborum attendentes illum prosequuntur, degustantes mysterium illis verbis oblata. Quicumque modus eligatur aptus est ad rem nostram, maximaque eget orationis humilitate, quia perfecta attentio sine euagatione non est volentis, neque currentis, sed miserantis est donum præclarissimum Dei, quod non est maximum.

*Rom. 9.
Attentio
perfecta est
donum Dei.*

maximè humilibus conceditur. Ut vnusquisque adiuuetur ad hanc attentionem tum acquirendam tum cōseruandam, mox subijciam duo apta & efficacia argumenta & adiumenta, quæ possunt ab vnoquoque facillimè exerceri & obrineri.

CAPVT III.

*Dei præsentis cogitatio attentionem
Hymnodie adiuuat.*

ATENTIONIS acquisitio tanti est in hoc studio Hymnodie momenti, vt quemadmodum in ea consistit substantia & perfectio totius ferè diuini Officij, ita omni diligentia curandum sit media omnia adhibere opportuna ad illam obtinendam. Inter hæc media supremum locum tenere cogitationem diuinæ præsentiae, adstruunt omnes Scripturæ, ob eam rationem præcipuam; quia sicut omnis Hymnodie ratio ad Deum colendum & exorandum dirigitur, ita qui verè cupit suum officium rectè explere, eniti debet circa acquisitionem huius diuinæ præsentiae. Qui familiarem sibi illam obtinere nouerunt, maxima facilitate eleuantur in Deum, & cum illo colloquuntur sine vlla mentis euagatione. Noster Hymnographus hanc Dei præsentiam aded sibi familiarem conciliauerat, vt Deum oculis propriis cernere, & tamquam amicum alloqui sibi videretur, idq; non solum tempore quietis, quando solus in remotiori aliquo domus vel palatij loco vacabat orationi ac meditationi, sed, quod difficillimum aliis valdè esset, etiam tempore & locis maximarum occupationum, quando vix, ac ne vix quidem licitum est homini cogitationem

&

*Attentio est
substantia
diuini Of-
ficij.*

*Dei præsen-
tis cogitatio
familiaris
Dauidi.*